

SINOGA

SINOGA

Seria un nom de lloc d'Aitona, alteració de *sinagoga*. MLWagner, junt amb altres testimonis d'aquesta variant: «En Aytona se llama *Sinoga* a unas ruinas situadas donde se supone que estuvo la judería» (RFE x, 398). En efecte, en hispano-àrab aquest mot grecojudaic havia pres una forma semblant: *šunūga* en RMA, PAlc i en una traducció àrabica dels Evangelis (Dozy, Suppl. I, 792), i avui a Algèria (Beaussier, p. 543a).

SINOLS

Muntanya del (o dels) *Sinols* en el terme de Roses, a l'interior, recollit en l'enq. de 1964 (XLV, 113); el mateix en comunica 1994 En Garolera, que estiuejant a Roses li havia cridat l'atenció aquest nom. Si això fos, o hagués estat sempre, amb article, i majorment si fos plural, invitaria a cercar-hi un apel·latiu, potser nom de planta. Però no sabem que hi hagi una variant al nom del *sanguinyol*, «cornus sanguinaria» (DECat, 654a45 ss.) semblant a aquesta, ni sembla possible fonèticament.

Més aviat seria un nom de persona. Un *Sinolf* entre els nombrosos noms germànics en -(w)ULF podia canviar la -f en -s (a la manera de *matalaf* > *matalàs*, *Algerof* > *Algerós*), cf. la reducció *Pujarnolf* > *-arnol*, *Valldario* < *-ariolf*). Els noms en SIND- són nombrosos (52 en Först.).

Sindulf està molt documentat en fonts franques o de francès arcaic: des del que fou bisbe a Vienne a. 625-43, i una vintena de testimonis posteriors (Först., 134). El meu pare escriví la novel·la de *Sindulf el castellà* el 1925, publ. quan ho permeté la censura del dictador, canviant-li el títol en «Supèrbia».

Sinyén, V. *Senyera Sinyo* (Vall Ferrera), V. *Senyiu*

SIÓ

Riu afluent esq. del Segre, que provinent de l'Est d'Agramunt i passant per Ossó i Montgai, desaigua al peu de La Sentiu, enfront de Balaguer, havent deixat a la dreta Camarasa, Santa Linya i Vilanova d'Avellanès.

És ben viu en l'ús popular, sobretot com a nom de la seva ribera: així a Les Pallargues em deien, en conversa: «ací és la Ribera de *sió*» (1964, XLII, 101.16).

MENC. ANT. 1033: «in rivo *Cione*» (junt amb *Guanser*): llavors la frontera amb els moros seguia el curs del Sió (PPujol, *Est. Rom. IEC* II, 94n.); 1056: junt amb Santa Linya (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 10, 11); 1061: «infra termino Balagarii, hoc est de *Cyo* usque term. Camarasa» (Arx. Sols.); 1076: *Çione* junt amb Artesa de Segre (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 10); 1079: flumine *Scioni* junt amb Talarn (agre. d'Ossó) (Arx. Sols.); 1089: flumen de *Cione* (bis), veg. s. v. *Ossó*; 1091: com afr. N. d'un lloc cap a Vilanova d'Avella-

nes: «in *Cio*», cit. junt amb Gerb (Arx. Sols.).

I en trobarem moltes més des del S. XII: 1060-1100: flumine *Scio*, junt amb *Ossó* (Arx. Sols.); S. XII: s. d.: «in *Cio*» junt amb *La Donzell* (ibid); S. XII: «Ribeles que est de *Cion* ad enlà --- ad riba de *Scio*» (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, § 1, 2 i 3); 1118: es dóna una terra de «illa parte de *Cione*» (Font Rius, *C. d. p.*, § 50, 86.12, 301); 1208: «molendinis Bernardi de *Cio*» (*Cart. Tavèrnoles*, junt amb *Santa Linya*, 192.15, 192.24); 1313: *Cio*, junt amb Balaguer (BABL XII, 521).

En total 11 documents, de 1035 a 1315, tots amb *Ci-* (de vegades grafiat *Sci-*), ço que per si sol ja descarta absolutament la identificació amb el nom bíblic *Sion* (o amb el seu succedani NP *Sion*, que hom troba algun cop en la nostra documentació): ¹ car la neutralització de *c/s* no començà a produir-se en aquesta zona a penes en el S. XIV (*EntreDL* I, mapa a la p. 108).

L'ETIMON, doncs, ja havia de tenir una forma com CRONE, sens dubte un hidrònim pre-romà, com ho són la major part dels nostres noms de riu: Ter, Tec, Tet, Gavarresa, Merlès, Segre, Ebre etc. És probable que sigui reducció de *CEIONE, derivat del pre-romà KEIA 'avenc, sitja, fonda', d'on el cat. *sija*, *sitja* arag. *cia* (DECat, s. v.). Origen adequat com a base semàntica de la idea de 'solc', ben aplicable a una ribera estreta, que servia de trinxera entre moros i cristians, encara en el S. XI. Del mateix KEIA ve el nom del riu lleonès *Cea*, afl. dr. del Duero, que baixa de Sahagun (i algun altre riu lleonès) (DECat VII, 958b36-54).

¹ *MarcaH.*, § 37, col. 878, del qual volien derivar-lo Mn. Joan Segura (en la seva idea fixa antroponímica) i Mn. Alcover (BDLC IV, 11).

Sipaierne, V. *Paierno Sirà*, V. *Cirà Sirac*, V. *Sirat*

40 SIRANTO

Font del ~ i pda. *Los Sirantos*, còrrec damunt Mellull, te. Manyanet (alt Flamicell) (XIX, 171). Sembla ser una forma extraordinària que vindria de *carant*, *caranto* 'torrent rost i rocós', relíquia sorològica estudiada (p. 89) en part de l'art. d'E.T.C. I, 99-100. Vindria d'una var. pre-romana *KERANTO- —amb KE- en lloc de KA-; o bé forma contaminada pels quasi-sinònims *sot* i *SALTUS*.

SIRAT

NL àrab repetit en el P. Val. 1) *Cirat*, poble d'un miler d'hab., prop Caudiell, uns 12 k. ONO. de Sorb. Segons SSiv. el rei destronat Zeid Abu-Zeid el donà el 1236 al bisbe de Sorb. i el 1247 al de Taragona. A princ. S. XVII el seu senyor es féu *Comte de Cirat*. El 1535 eren moriscos: segons els censos de 1563 a 1609 passen de 62 a 100 i tornen a 50